

UN EUROPEAN: ANASTASE SIMU LA UN SECOL ȘI JUMĂTATE DE LA NAȘTERE

dr. Mihai Sorin Rădulescu

Cel mai însemnat muzeu de artă din România de dinaintea regimului totalitar este astăzi căzut într-o totală uitare. Pe cât era de mare prestigiul acestui lăcaș de cultură românească și universală înainte celui de-al doilea război mondial, pe atât de copleșitoare este astăzi tăcerea, el fiind de fapt înlocuit cu alte muzee în ale căror colecții s-au topit valoroasele lui piese de artă. După demolarea sa în anii '60, ele au intrat în patrimoniul Muzeului Național de Artă și de acolo, în bună parte, în cel al Colecțiilor de Artă din Palatul Romanit. Acolo – foarte ciuntite – îmi amintesc a le fi vizitat după înființarea acestuia, în deceniul opt al secolului care tocmai s-a încheiat. Dar ce diferență între depersonalizarea colecției Simu în acest muzeu – alături de alte aproximativ 13 colecții – și felul în care se impunea publicului bucureștean și străin în frumoasa clădire construită de ctitorul său... Desigur, timpurile s-au schimbat, colecțiile de artă ale statului s-au mărit foarte mult în comparație cu perioada interbelică, dar a deplânge dispariția Muzeului Simu și a-l evoca totodată, mi se pare a avea multiple rosturi. Doctor în drept de la Bruxelles, membru de onoare al Academiei Române, Anastase Simu a fost un european autentic.

Proprietar funciar sătul de politică, el s-a consacrat cu o pasiune deosebită achiziționării de tablouri, sculpturi și alte obiecte de artă, majoritatea – în ciuda unor critici denigratoare – de valoare autentică, intuind cu exactitate ceea ce avea să fie considerat de valoare atât în arta occidentală – mai ales franceză – cât și în cea românească. Anastase Simu este încă, din acest punct de vedere, o personalitate de recuperat, ale cărei dimensiuni nu sunt nici cunoscute nici conștientizate. El a fost înlocuit în mentalitatea intelectualilor români cu Krikor Zambaccian – de altfel el însuși un colecționar foarte merituos, dar posterior lui Simu și foarte „acomodant” cu regimul comunist, în ciuda originii sale burheze. Un sondaj în publicul cultivat de astăzi ar da cu ușurință la iveală faptul că Zambaccian este perceput drept prototipul colecționarului de artă, în vreme ce de Simu nu a auzit aproape nimeni. Și aceasta, în ciuda faptului că Muzeul Simu a fost înființat în 1910 și a existat până prin 1960, așadar aproape o jumătate de veac, în centrul Capitalei. Muzeul Zambaccian a avut însă „avantajul” că a fost deschis în 1949 și după intermezzo-ul de la Muzeul Colecțiilor de Artă, a revenit în clădirea sa inițială, unde este deschis și astăzi.

După o binevenită renovare, Muzeul Colecțiilor de Artă s-a redeschis în toamna anului 2003, cu o modalitate de expunere mult mai aerisită, dar numai cu o parte dintre colecții printre care nu și colecția Simu, aflată în depozit. Nu se pune atunci oare întrebarea de ce s-a dorit și a și fost aproape ștearsă din mentalul public amintirea Muzeului Simu ? Răspunsul ține în bună măsură de asocierea acestui prestigios templu – „templu” și în sensul propriu al cuvântului – al artelor cu vechea Românie, cu regimul

„burghezo-moșieresc” ale cărui urme trebuiau șterse. Interesant și contrariant este că uitarea persistă și astăzi. Aceasta pentru că a vorbi despre Muzeul Simu înseamnă de fapt a vorbi despre bunul gust al vechilor elite românești.

Despre Muzeul Simu s-a scris destul de mult în presa de dinaintea regimului totalitar¹. În ciuda clișeele care persistă uneori, majoritatea operelor colecționate de Anastase Simu erau de foarte bună calitate. Pentru cine se îndoiește de acest fapt, îi sugerez să parcurgă cataloagele muzeului² care demonstrează cu prisosință aglomerația de piese de artă de valoare deosebită, din sălile acestui muzeu care ambiționa să prezinte istoria artei de-a lungul întregii sale evoluții: de la Orientul Antic până în contemporaneitatea colecționarului. În acest mic Luvru nu și-a găsit locul avangarda artistică, dar oare în prototipul său parizian este ea reprezentată? Firește că dimensiunile diferite ale celor două muzee nu îngăduie o comparație reală și totuși... Este vorba aici de gustul clasicizant și oarecum „pedagogic” al colecționarului român care dorea să instruiască publicul. Clădirea însăși pe care a ridicat-o este un manifest în acest sens: valorile perene ale antichității greco-romane pe care Renașterea și celelalte avataruri ale lor le-au resuscitat pot da vieții consistență și bogăție adevărată.

Întrebarea pe care mi-am pus-o a fost dacă există vreo legătură – și foarte probabil există – între faptul că Anastase Simu, originar din Brăila și a cărui familie își avea obârșia în Epir, a învățat la celebrul Institut Theresianum din Viena³, faptul că a fost bun prieten cu Bourdelle a cărui propensiune pentru sculptura clasică este evidentă precum și cu aspectul muzeului din centrul Bucureștilor. Poate că timpul petrecut în capitala Imperiului Habsburgic, cu clădirile sale neoclasiche – între care Parlamentul,

¹ Oscar Han, Bourdelle au Musée Simu, Craiova, Ed. Ramuri, 1931, p.37; Remus Niculescu, Bourdelle et Anastase Simu, în „Revue Roumaine d’Histoire de l’Art”, série Beaux-Arts, III(1966), pp.57-60; Emanoil Bucuța, Muzeul Simu, în „Boabe de grâu”, nr.1, 1931; Marius Bunescu, Anastase Simu și muzeul său, în „Revista Muzeelor”, nr.4, 1967; Petre Oprea, Colecționari de artă bucureșteni, București, Ed. Meridiane, 1976, pp.61-78 (despre A.Simu și colecția sa).

² Catalogul – Muzeul A.Simu, cu o *Introducere* de Th.Cornel, București, Tipografia Cooperativă „Poporul”, 1910. Muzeul Simu și Casa Simu-Muzeu, București, 1937. Vezi, de asemenea, Grigore Ionescu, București – ghid istoric și artistic, București, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, 1938, pp.141-161. Cea mai recentă mențiune a colecției Simu, în Ghidul Colecțiilor, partea I, editat de Muzeul Colecțiilor de Artă, București, 2003, p.20. Pe Internet, site-ul Secției de artă europeană a Muzeului Național de Artă: http://art.museum.ro/mnar/pag_senro.htm; de asemenea, site-ul Secției de artă modernă românească a aceluiași muzeu: http://art.museum.ro/mnar/pag_smod.htm.

³ După cum se știe, un alt cărturar român care a învățat la acest liceu vienez al nobilimii a fost Titu Maiorescu. Este interesant de observat faptul că în București, Simu și Maiorescu erau vecini. Atât casa lui Maiorescu, pe fosta stradă Mercur nr.1, în care se țineau ședințele Junimii bucureștene, cât și cea a lui Simu, au fost demolate. Catalogul Muzeului Simu, aflat la Biblioteca Centrală Universitară din București, poartă dedicația autografă a lui Simu către Maiorescu: „Omăgiu Domnului și Doamnei Titu Maiorescu”. De altfel, între cele două personalități exista și o legătură de rudenie prin alianță: Ana Rosetti, cea de-a doua soție a lui Maiorescu, era sora publicistului Dimitrie R.Rosetti-Max, a cărui soție, Alexandrina născută Costovici, era sora după mamă a Elenci Simu născută Dumba, soția lui Anastase Simu. Această înrudire, ca și altele, mi-a fost revelată de documentata broșură a pictorului Marius Bunescu, directorul Muzeului Simu, Actele Fundației Anastase Simu, București, Fondul Anastase Simu, 1944, p.70.

Anastase Simu fusese secretar de legație la Berlin iar legăturile lui Titu Maiorescu – prin prima soție a acestuia Clara Kremnitz -, cu lumea germană, sunt foarte cunoscute. Amintirea lui Anastase Simu este păstrată de numele unei străzi aflate pe locurile unde s-au aflat muzeul și casa sa.

Sala de concert a Societății Prietenilor Muzicii, la care o foarte însemnată contribuție a adus-o filantropul Nicolae Dumba, vicepreședinte al acestei societăți – să-l fi influențat pe tânărul fiu de moșier brăilean care venea de acasă cu venerația pentru antichitatea clasică, pentru arhitectura Greciei antice.

Este sau nu o întâmplare, probabil aceasta reflectă și o opțiune culturală, dar la 14 noiembrie 1882, Anastase Simu se căsătorește cu Elena Dumba, fiica lui Iraclie N.Dumba, proprietarul moșiei Tufeni din județul Teleorman⁴. Înrudirea dintre ramura Dumba din România și cea de la Viena nu este pe deplin lămurită⁵, dar există numeroase indicii potrivit cărora este vorba de *aceeași* familie, cu ramuri diferite. Înrudiri *multiple* existau între familiile de obârșie aromânească Dumba, Ghermani, Curti și Mihail. Având în vedere că exista o legătură de rudenie între Elena Simu și marele proprietar oltean Constantin N. (Dini) Mihail, s-ar putea pune întrebarea în ce măsură construirea – între 1899 – 1907 – a palatului acestuia de la Craiova, totodată impunător și grațios – astăzi

⁴ Marius Buncescu, op.cit., p.8. Potrivit lui Stan V.Cristea et alii, Monografia județului Teleorman, Alexandria, Editura Telcoormanul liber, 1998, p.160, familia Dumba avea cele mai întinse proprietăți funciare în acest județ, la sfârșitul scolului al XIX-lea. Este vorba atât de Nicolae Dumba (1830 – 1900) de la Viena, care alături de moșia de la Afumați, de lângă București, stăpâna moșiile Lița și Bragadiru din Teleorman, cât și de Dumbuleștii din România, precum Iraclie Dumba, socrul lui Anastase Simu.

Despre proprietatea lui Iraclie Dumba de la Tufeni (jud.Teleorman), mi-a vorbit și d-l Ion Bălă, specialist în istoria județului său natal. Despre prezența familiei Dumba la Afumați, așadar în imediata apropiere a Bucureștilor, vezi Aristide Ștefănescu, Reședința cantacuzină de la Afumați – Ilfov, în „București. Materiale de Istorie și Muzcografic”, XVI, 2002, p.76. Despre Dumbuleștii din Muntenia și Oltenia vezi Constantin Argetoianu, Pentru cci de mâine amintiri din vremea celor de ieri, București, Ed.Humanitas, 1991, pp.46-47, 55. De asemenea, vezi Inaltul Divan 1831 – 1847, București, D.G.A.S., 1958, p.159, doc.nr.593 din 12 iunie 1836, în care este menționată „dospărțenia” dintre Steric Rafail Dumba din Craiova și soția sa Elisabeta.

În noiembrie 1992, regretatul istoric și genealogist Dan Pleșia îmi împărtășea datele despre familia Dumba, trecute în capitolul orașului Craiova din Catagrafia Țării Românești de la 1838, aflată la Arhivele Naționale din București: „Atanasie Dumba, grec, 30 ani, *sudit austriac* [subl.mca – M.S.R.], n-are soțic; lancu fiu (18), Costache (16), Eracle (14), Tache (10), Mihai (9); fete: Anica (15), Acrivița (5), Elenca (4), Polixenia (2)”. Athina Dumba – care era poate una dintre aceste fete, cu prenumele „stilizat” – a fost căsătorită cu boierul State Stoenescu și erau bunicii pictorului Eustațiu Stoenescu. Între Elena Simu și familia Stoenescu din Craiova exista o legătură de rudenie, fapt menționat de Petre Oprea în lucrarea citată (p.65) și pe care mi l-a confirmat prințul Șerban Ghica, nepot de soră al pictorului Stoenescu, a cărui familie se aflase și în legături de prietenie cu Anastase Simu și soția lui. Mai exact, Eustațiu Stoenescu era nepot de văr primar Elenei Simu, bunica sa paternă fiind soră cu tatăl Elenei Simu. Ar fi foarte interesant de întreprins un studiu asupra acestor Dumbulești români, care au avut o mare apctență pentru cultură ca și verii lor vecinci.

⁵ Max Demeter Peyfuss, Elvira Konecny, Der Weg der Familie Dumba von Macedonien nach Wien, în „Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung”, LXXXVIII.Band, Sonderdruck, p.318. Elvira Konecny, Die Familie Dumba und ihre Bedeutung für Wien und Osterreich, Viena, 1986 (seria Dissertationen der Universität Wien 179): aici este ignorată, din păcate, întreaga ramură a familiei Dumba din România. Aceasta, cu atât mai mult cu cât – după cum scria Lucian Predescu – Nicolae Dumba de la Viena „a avut un rol de frunte în delegațiunea [parlamentul] Austriei, unde, în calitate de raportor al comisiunii afacerilor externe, a rostit discursuri de mare importanță și de interes deosebit pentru regatul român. D[umba] este cel mai generos sprijinitor al tuturor întreprinderilor culturale și sociale ale românilor (Enciclopedia Cugetarea, București, ediție anastatică, 1999, p.294). Vezi, de asemenea, Români de la sud de Dunăre. Documente, vol.coordonat de Stelian Brezeanu și Gheorghe Zbucă, București, Arhivele Naționale ale României, 1997, doc.57, p.162.

sediul Muzeului de Artă -, nu a creat o emulație la ruda sa Anastase Simu, care și-a clădit muzeul bucureștean între 1907 – 1910. Și apoi, fără a încerca comparații nepotrivite, cavoul Mihail de la cimitirul Ungureni din Craiova, lângă care este înmormântat chiar unchiul lui Dini Mihail, Constantin N.Dumba (1821-1903)⁶, se aseamănă mult atât cu clădirea Muzeului Simu cât și cu biserica grecească ridicată tot printr-un gest de everghetism – al lui Panaiot Harokopos, după cum este scris în pisania de pe fațadă.

Gustul lui Simu pentru arhitectura clasică grecească este fără îndoială legat, de asemenea, de obârșia și genealogia sa. Brăila a fost orașul din România cel mai puternic legat de cultura și istoria neolenică. Aceasta, după cum se știe, datorită puternicei sale comunități grecești, a cărei prosperitate economică a dus la împliniri culturale remarcabile. Multe energii au plecat în secolul al XIX-lea de la Brăila spre Grecia și mai ales spre Atena, dar fenomenul s-a petrecut și în direcție reciprocă. Este semnificativ faptul că muzeul orașului Atena poartă numele de „Vouros-Eutaxias”, sediul său aflându-se într-un interesant complex de clădiri care inițial au servit drept reședință primului rege al Greciei, Otto de Bavaria, iar apoi a aparținut familiei Vouros, care a făcut parte din protipendada Brăilei. Ceva din atmosfera vechii Brăile este astăzi transpus în interioarele pline de farmec ale acestui muzeu aflat în centrul capitalei Greciei. De altfel, un membru al familiei Vouros se numără și printre fondatorii impunătoarei Biserici grecești „Bunavestire” de la Brăila.

În chestiunea genealogiei familiei Simu sunt în măsură să aduc unele precizări rezultate din cercetarea, în anul 1999, a stării civile din Brăila⁷. Conform lucrărilor lexicografice⁸, Anastase Simu s-a născut la 25 martie 1854 în portul de la Dunăre, care pe atunci se găsea într-un avânt economic deosebit. Din păcate, însă consemnarea nașterii lui în registrele de stare civilă ale orașului a fost de negăsit. În schimb, le-am depistat pe surorile sale. La 12 mai 1859 s-a născut Catinca, fiica lui Panait Simu și a Dumitrei, în parohia Bisericii „Sfinții Apostoli”⁹. O altă soră, Varvara, a văzut lumina zilei la 15 iulie 1862¹⁰ iar Olga, la 29 mai 1864¹¹.

Între fruntașii brăileni care făceau parte, la 1 mai 1871, din loja „Farul ospitalier” din acest oraș, se număra, alături de Constantin Scarlat Scanavi, medicul Nicolae Ionescu, maiorul Vasile Rosetti și Alcibiade Embiricos – întemeietorul familiei Embiricos -, „negustorul” Dimitrie Simu¹², născut în 1819 în Epir, inițiat la 5 martie 1869, devenit

⁶ Altă persoană, firește, decât oncoscutul diplomat Constantin Dumba, ambasador imperial la Washington în timpul primului război mondial, fost de altfel și adjunctul șefului misiunii de la București în 1894-1895, în ajunul vizitei pe care împăratul Franz Joseph a făcut-o în România în anul 1896. Constantin N.Dumba, înmormântat la Craiova, era cel menționat mai sus în nota 4 și a fost căsătorit cu Elena Emanoil (1833 – 1909), una dintre surorile mamci lui Dini Mihail. Anii de naștere ai lui Constantin N.Dumba și ai soției sale Elena provin de pe pietrele de mormânt, pe care le-am citit de mai multe ori de-a lungul anilor.

⁷ Pentru facilitarea cercetărilor mele, exprim și pe această cale mulțumirile mele domnului prof.univ.dr.Ionel Cândea, directorul Muzeului Brăilei, care a arătat întotdeauna multă înțelegere față de spiritul meu iscoditor.

⁸ Toader Buculei, Prezențe brăilene în spiritualitatea românească. Mic dicționar enciclopedic, ed.a II-a, revăzută și adăugită, Brăila, Ed.Ex libris, 2004, p.385.

⁹ Arh.Naț.Brăila, dosar 66 cu opisul alfabetic de Născuți (1832 – 1865), aparținând bisericilor „Veche”, „Sf.Arhangheli”, „Sf.Apostoli”, „Sf.Nicolae”, „Sf.Spiridon”, p.53.

¹⁰ Ibidem, p.386.

¹¹ Ibidem, p.279.

¹² În original, „Simmo Demetr”. De asemenea, Arh.Naț.Brăila, fond Prefectură, dos.2043/1862, f.432-440: Dimitrie Simu era la 1862 membru în Comisiunea agricolă a județului Brăila (acest din urmă document mi l-a comunicat d-na Elena Ilic de la Muzeul Brăilei).

„maestru” la 24 februarie 1870 (și radiat în 1874)¹³. Este posibil ca Dimitrie Simu să fi fost frate cu Panait Simu, tatăl lui Anastase Simu, cu toate că Marius Bunescu menționează în broșura sa din 1944 privitoare la Fundația Simu, doar un singur frate al tatălui colecționarului, pe nume Petrache¹⁴. Acesta a fost senator de Brăila în 1869, 1871 și 1873 și – fiind necăsătorit și neavând copii – a lăsat moșia sa Fleașca nepotului său Anastase¹⁵.

De altfel, într-un raport din 6 februarie al poliției Brăilei, destinat Prefecturii județului, privitor la fabricile din oraș, este amintită „fabrica de lumânări Frații Simu, supuși locali, înființată în anul 1842, a lucrat tot anul cu toate mașinile: seu de vacă, de capră și bumbac – ocale 55.000, valoarea – 220.000 lei și 800 oca bumbac – valoarea 8.000 lei, producția lui: lumânări, valoare 247.500 lei; are 7 lucrători, lefi pe zi 6; are trei cuptoare în care sunt așezate trei cazane”¹⁶.

Spiru Simo (Simmo), originar din Epir, a locuit o vreme la Brăila unde a editat ziarul „Patria” (în limba greacă), după care s-a stabilit la Atena. Era el oare din aceeași familie cu Anastase Simu ?¹⁷

Datele genealogice așternute pe hârtie de pictorul Marius Bunescu sunt demne de tot interesul: Anastase Simu a avut doi frați, Vladimir și Anton, și trei surori, Maria căsătorită cu Ion Suditu, Olga, căsătorită Macri – Constantinide, și Alexandra, căsătorită cu Tom Broadwater¹⁸. Vladimir a fost inginer și s-a ocupat de administrarea moșiei de la Tufeni – unde a și locuit -, moșie adusă ca zestre de cumnata sa Elena Simu¹⁹. Maria Simu și Ion Suditu – care provenea din moșierimea brăileană – au avut o fiică, Florence,

¹³ Mihai Sorin Rădulescu, Contribuții la istoricul francmasoneriei brăilene în secolul al XIX-lea (loja „Farul ospitalier”), în „Analele Brăilei”, serie nouă, an III, nr.3, Brăila, 1999, p.10.

¹⁴ Marius Bunescu, op.cit., pp.7-8. La solicitarea mea, d-na Elena Ilic, muzicografă la Muzeul Brăilei, a avut bunăvoința să-mi comunice câteva date găsite de domnia sa privitoare la membrii familiei Simu din Brăila: Astfel, Arh.Naț.Brăila, fond Primăria Brăila, dos.33/1850, f.200: Panait Simu cerea să se facă o ușă și o fereastră la una dintre odăile hanului său ce erau cu fațada în ulița Cavafilor. Ibidem, dos.18/1862 – într-o listă de numărul tăblițelor ce s-au bătut în dreptul proprietăților din oraș, Panait Simu este trecut pe „Str.Bulivar nr.61”.

Ibidem, fond Tribunal, Registre autentice, Ipoteci, 1859 – 1874: la 3 noiembrie 1862, frații Simu ipotecau hanul din oraș pentru arenda moșiei de la stat. Tot atunci, Petrache Simu asigura statul cu magazia sa de zid din portul Brăilei și cu casa de pe „str.Bulevard” (culoarea Roșie), pentru luarea în arendă de moșii mănăstirești. De asemenea, la 25 ianuarie 1862, Panait Simu asigura primăria cu imobilele de pe strada Municipală (Campiniu) pentru costul Antreprizei Ancoraj. La 19 martie 1874, Panait Simu garantea cu jumătate din hotelul Frații Simu și cu casele de pe str.Municipală, pentru conservarea averii fratelui său. Aceste mențiuni documentare sunt interesante, firește, pentru identificarea adresei și proprietăților membrilor familiei Simu care, după cum se vede, au locuit în partea centrală a orașului Brăila, având în proprietate și un han. Conform Arh.Naț.Brăila, dos.225/1899, Anastase Simu avea o proprietate pe strada Regală nr.10.

¹⁵ Ibidem, loc.cit.

¹⁶ Documente privind istoricul orașului Brăila 1831 – 1918, vol. întocmit de N.Mociuiu, S.Bounegru, Gh.lavorschi, A.Vidis, București, D.G.A.S., 1975, doc.nr.185.

¹⁷ Ariadna Camariano-Cioran, L'Epire et les pays roumains, Joannina, L'Association des Etudes Epirotes, 1984, p.240 (de verificat).

¹⁸ Marius Bunescu, op.cit., pp.7-8, 12. După cum se poate observa, numele surorilor lui Anastase Simu, așa cum figurează ele în starca civilă a Brăilei, nu coincid în totalitate cu cele indicate de Marius Bunescu. Probabil că, de pildă, Varvara, de pildă, a optat pentru folosirea altui prenume. Despre Ion Suditu, cumnatul lui A.Simu, șef al liberalilor-conservatori din Brăila și apoi al fracțiunii conservatoare junimiste, fost prefect, vezi Stoica Lascu, Partidele politice la Brăila în perioada modernă (1875 – 1914). Mărturii de epocă, Brăila, Editura Istros – Muzeul Brăilei, 1998, pp.22-23, p.24, nota 98.

¹⁹ Ibidem, loc.cit.

căsătorită Grandpierre, care a avut, la rândul ei, un fiu, Victor Grandpierre²⁰. Alexandra Simu și Tom Broadwater au avut o fiică, Maria Magdalena, care a locuit împreună cu colecționarul și cu soția sa. Ea s-a căsătorit cu colonelul Nicolae Drossu²¹ care a fost aghiotant regal²².

Esențiale pentru constituirea colecției Simu au fost veniturile celor două moșii: Fleașca din județul Brăila și Tufeni din județul Teleorman. Fleașca și-a schimbat numele încă în perioada interbelică, astfel că în atlasul rutier al Automobil-Clubului României din anul 1938, figurează cu numele de „Colonel Anastase Grigorescu”²³. Astăzi poartă denumirea de Vultureni.

De la numele satului Tufeni provine cel al unei familii boierești din Țara Românească – Tufeanu -, înrudită cu neamul Știrbeilor. Tufenii nu par să fi avut vreo înrudire cu Iraclie Dumba, dar investigațiile ar putea fi continuate în această direcție.

Legăturile lui Anastase Simu cu importantul port de la Dunăre și-au găsit expresia în donația de tablouri pe care a făcut-o, în anul 1928, primăriei orașului, donație care a stat la baza constituirii Pinacotecii Brăilei²⁴. Acest gest a urmat celui din 1927, când Simu dăruise statului român impresionanta sa colecție din București. Orașul său natal nu a fost astfel nedreptățit. De Brăila îl legase și activitatea sa politică, pentru că fusese în câteva rânduri deputat al acestui oraș: în 1888, 1891, 1892 și 1899²⁵. În această calitate, a rostit o serie de discursuri în care își manifesta interesul viu pentru situația românilor din afara Regatului. Era implicat și o trimitere la obârșia sa proprie: „Tratând cestiunea

²⁰ Ibidem, loc.cit.

²¹ Ibidem, loc.cit.

²² Asupra acestui aspect mi-a atras atenția domnul Șerban Ghica, care mi-a confirmat și legătura de rudenie dintre Elena Simu și avocatul Constantin Stoicescu, ministru de Justiție în 1941 – 1942. Vezi Marius Bunescu, op.cit., p.70: Lina Stoicescu, mama lui Constantin (Cotty) Stoicescu, era verișoară cu Elena Simu iar Constantin Stoicescu a avut două fiice, Ileana – căsătorită cu Liviu Cicio-Pop, fiul lui Ștefan Cicio-Pop – și Sanda. După cum am menționat mai sus, în nota 3, Elena Simu era soră, după mamă, cu Alexandrina Costovici care a avut din căsătoria cu publicistul Dimitrie R.Rosetti-Max, două fete, Noemie – soția actorului Ion Iancovescu – și Florica – soția lui Nicolae Lupu-Kostaki.

La cimitirul Bellu (figura 73, locul 28) mai există mormântul lui Constantin (Cotty) Stoicescu, alături de cel al diplomatului Alexandru Telemaque (1883 – 1969), fost ministru plenipotențiar, și al soției sale Elena A.Telemaque născută Ollănescu (10 VII 1880 – 6 I 1911), fiica lui Dimitrie C.Ollănescu-Ascanio, autorul cunoscutei lucrări Teatrul la români. Alăturarea celor două morminte se explică prin legătura de rudenie dintre diplomatul Alexandru Telemaque și Cotty Stoicescu. În cartea lui G.Bezviconi, Necropola Capitalei, București, 1970, p.258 – după care m-am orientat pentru găsirea mormântului – este trecut și anul de deces al lui Cotty Stoicescu: 1946. Trebuie făcută distincția între familia acestui personaj și cealaltă familie importantă care a purtat acest patronim și din care Constantin Stoicescu a fost ministru liberal înainte și după 1900 iar fiul său, tot Constantin, profesor de drept roman, a îndeplinit funcția de rector al Universității din București în anii '30. Bustul său poate fi văzut și astăzi la Muzeul Universității din București.

²³ Ghidul drumurilor din România, București, Ed.Cultura Națională, 1928, planșa nr. 38.

²⁴ Pe Internet, site-ul Muzeului Brăilei: <http://museum.ici.ro/muntentia/braila/romanian/arta.html>: „Prima intenție de constituire a unei colecții publice de artă la Brăila i se datorează lui Anastase Simu. În 1928 el dona <<scumpului oraș natal Brăila>> 30 de lucrări de artă, expuse o vreme în interioarele Primăriei. / O parte din aceste lucrări se regăsesc în inventarul Pinacotecii orașului, înființată în 1950, devenită Secția de artă a Muzeului Brăilei în 1968”.

²⁵ Mihai Sorin Rădulescu, Elita liberală românească 1866 – 1900, București, Ed.All, 1998, pp.218, 222, 225, 232. Stoica Lascu, op.cit., pp.14, 23-24, 297, 301, 311.

românilor din Macedonia, d.A.Simu espune cum conservatorii au știut să erige un consulat al României în Bitolia, făcând să falfăie acolo tricolorul României și încurajând școlile pentru dezvoltarea sentimentelor românești dincolo de Balcani. Sub guvernul liberal, școlile s-au închis, stindardul român nu se mai vede, dascălii pribegesc; iar în întunerecul și jalea ce au coprins acele părți unde respira suflarea românească, este însă cineva care strălucește și se răsfată, acesta este vestitul Apostol Mărgărit”²⁶.

Pasiunea lui Anastase Simu nu s-ar fi putut împlini fără înțelegerea și susținerea soției sale. Numeroasele călătorii în Occident²⁷ în decursul cărora au făcut cumpărăturile lor de artă și au cultivat prietenii lor cu artiști, între care mai ales cu Antoine Bourdelle²⁸, le-au întrepris împreună. Este interesant de observat că cea de-a doua soție a marelui sculptor francez, care îi fusese elevă, era de origine greacă: se numea Cleopatra Sevastos. Artistul era el însuși un meridional – originar din Montauban, un oraș vechi în apropiere de Toulouse, în al cărui muzeu numit după numele unui ilustru fiu al său, pictorul Ingres, se găsesc astăzi multe opere ale lui Bourdelle. Influența sculpturii clasice grecești la artistul francez își găsește așadar explicații și corespondențe biografice.

Ceea ce mi-a atras atenția cu câțiva ani în urmă, vizitând Muzeul Bourdelle din Paris – înființat în anul 1949 – a fost, printre altele, prezența a două busturi: „La belle Roumaine” și „Anastase Simu”. Ele sunt reproduse și în monografia lui Ionel Jianu și Michel Dufet. Excepționalul bust al Elenei Simu lipsește, din păcate, atât de pe simezele muzeului cât și dintre ilustrațiile monografiei amintite. Despre istoria busturilor celor doi evergheti români s-a scris mult²⁹ și nu sunt de adus noutăți în această privință. Totuși este de reamintit că ele fac parte dintre cele mai reușite și apreciate busturi ale lui Bourdelle. „Simu – scria Adina Nanu -cumpărase în 1908 Capul lui Beethoven, intrase apoi în relații strânse cu Bourdelle, de la care achiziționase în 1913 Fructul și Herakles arcaș, comandându-i apoi bustul soției sale, expus în 1914. / Bustul Elenei Simu se apropie ca stilizare de Muzele teatrului des Champs-Élysées, care băntuiau în acei ani imaginația sculptorului, ocupat cu pictarea frescelor din interiorul sălilor. Pe gâtul ca o coloană, profilul are noblețea marmurelor Greciei antice, cocul greu echilibrează compoziția. Suprafața netezită a marmurei, estompând detaliile, accentuează expresia de seninătate olimpiană. / Louis Gillet releva în arta lui Bourdelle că <<gustul stilizărilor și al arhitecturilor abstracte nu-l împiedică să păstreze sensul vieții, pasiunea studiului, instinctul analizei profunde. Bustul d-nei Simu este egal celor mai frumoase portrete, ca cel al lui Rude sau cel al lui Rodin>>”³⁰.

Nu este cazul de a privi prietenia și prețuirea dintre Bourdelle și Anastase și Elena Simu ca o formă de „lobby” prin care se dorea „contracurarea” propagandei revizioniste. Este un fel oarecum derizoriu de a interpreta afecțiunea reală dintre ei care amintește de altfel de prietenia dintre Matisse și Pallady. Pe atunci, lumea românească era cu

²⁶ Ibidem, p.128.

²⁷ Petre Oprca, op.cit., pp.62-64.

²⁸ Remus Niculescu, op.cit., passim. Adina Nanu, Bourdelle, București, Ed.Meridiane, 1971, ilustrațiile nr.34, 35, 36, pp.16, 17, 25-29.

²⁹ Ibidem.

³⁰ Adina Nanu, op.cit., p.25.

adevărat integrată în cea europeană și aceste legături erau cât se poate de firești. Mărturie stau numeroasele epistole pe care Bourdelle le-a trimis prietenilor săi de la București. În mai multe dintre ele făcea elogiul lor în calitate de ctitori de muzeu: „Astfel veți lucra mereu fără sfârșit, în decursul timpurilor, la cea mai înaltă educație a mulțimilor prin operele de artă cu care ați știut să dotați, cu grijă plină de atenție și pricepere, muzeul pe care v-a îndemnat inima amândurora să-l ridicați. Nu există victorie mai frumoasă nici viață mai plină, mai fericită decât cea pe care o duceți consacându-vă tuturor oamenilor. Adresându-vă spiritului, ați înfrumusețat cerul gândirii umane: fără răniți, fără morți, fără bătălii, ați mărit patrimoniul național”³¹.

Din *întreaga* lor corespondență se vede prețuirea sculptorului francez pentru pasiunea de a colecționa a prietenilor săi bucureșteni. După cum observa istoricul de artă Remus Niculescu într-o conversație pe care am avut-o de curând – fie-mi îngăduită citarea ei în acest context -, Muzeul Simu a fost unul dintre primele muzee din lume în care operele lui Bourdelle și-au găsit locul, în care valoarea sculptorului francez a fost așadar consacrată. Iar la 1910, Bucureștii erau cu siguranță una dintre capitalele respectate din Europa. Relația lor amintește de o alta, rămasă mai puțin cunoscută, cea dintre principele Gheorghe B.Știrbei și sculptorul Jean-Baptiste Carpeaux. Fost în tinerețe ministru de Externe și de Război sub domnia tatălui său Barbu Știrbei, Gheorghe B.Știrbei s-a stabilit la Paris unde a avut mai multe proprietăți, între care un mic castel la Courbevoie (Bécon-les-Bruyères), astăzi muzeu. Aici a și încetat din viață Carpeaux, în anul 1876³¹. Între români și francezi nu se poate vorbi așadar numai de un import și de o influență venite dinspre Franța spre România ci și de o relație în cadrul căreia boieri sau filantropi români au sprijinit oameni valoroși din țara pe care o admirau atât de mult.

Simu s-a numărat, de asemenea, printre primii cumpărători ai lui Brâncuși. Astfel, în anul 1909 cumpără sculptura în marmură „Somnul”, iar în 1910, bustul pictorului Nicolae Dărăscu³². Colecționarul bucureștean se dovedea, așadar, receptiv la talentele tinere și de uriaș viitor, ceea ce ar putea revizui puțin imaginea sa inexactă, de personaj cu gusturi academiste și vetuste.

Anastase și Elena Simu au fost înmormântați la cimitirul Bellu, în figura 61, locul 108. Mormântul lor, simplu și totodată reprezentativ, există și astăzi. În dreptul numelor lor sunt scriși anii de viață: Anastase Simu, 1854 – 1935, și Elena Simu, 1864 – 1934. În apropiere se află și interesantul cavou al unui alt colecționar bucureștean, magistratul Ion I.Movilă (1848 – 1904), cavoul fiind proiectat de arhitecta Arta Cerchez³³.

³¹ Apud ibidem, p.28.

³¹ Mihai Sorin Rădulescu, Un mécène roumain à Paris: le prince Georges B.*tirbei, în „Revue Roumaine d’Histoire”, 2003-2004, sub tipar.

³² Acest fapt este menționat în multe lucrări despre Brâncuși. Fie citat aici site-ul Internet http://www.show.ro/brancusi/biografic_brancusi.htm.

³³ Despre Ion I.Movilă, doctor în drept din Italia, al cărui nume este purtat de o stradă bucureșteană pe care se află Spitalul Cantacuzino, vezi Petre Oprea, op.cit., pp.80-81. Colecția acestuia a devenit parțial publică, prin faptul că „familia – soția în special – a dăruit Pinacoteciei Municipiului București, imediat după înființarea ei în 1933, o selecție de 65 de tablouri, care au figurat într-o sală purtând numele donatorului” (ibidem, p.80). În casa sa de pe strada Armencască existau aproape 200 de tablouri.

Astăzi ești întâmpinat la intrarea în Galeria de Artă Universală a Muzeului Național de Artă din București de două sculpturi alegorice de Antoine-Louis Barye, provenite din colecția Simu. Este un motiv de meditație, pentru că, deși a marcat profund istoria artelor plastice românești prin frecventarea lui asiduă de către artiștii români care cu certitudine au învățat mult vizitându-l, Muzeul Simu este în continuare o absență.

A European: Anastase Simu, at One Century and a Half from His Birth

SUMMARY

The most important art museum from before the totalitarist regime in Romania has enjoyed a wide prestige as a cultural settlement, before the World War II. Its collections were spread, afterwards, among other various museums, where they lacked the special atmosphere they had known in the house which had sheltered them (designed by their owner and demolished during the '60ies). They became a part of the National Art Museum of Romania. The article presents the founder of the museum, Anastase Simu, doctor in law in Bruxelles, member of honour of the Romanian Academy, and, as the author considers – and proves – in his study, a true European personality.